Nr 39.

Av herr **Bengtsson m. fl.**, *om åtgärder för effektivare utnyttjande av arbetstiden för befattningshavare i statens tjänst.*

Bestämmelser om arbetstiden bruka då det gäller de centrala verken intagas i verkens instruktioner eller arbetsordningar, varvid under senare tid plägat föreskrivas, att arbetstiden å tjänsterummet för ordinarie befattningshavare skall utgöra 42 timmar i veckan eller, där vecka innehåller mindre än sex arbetsdagar, ett i förhållande till antalet arbetsdagar minskat antal timmar. I arbetstiden må icke inräknas måltidsrast. Om och i den mån omständigheterna det tillåta, må för högst tre månader under tiden juni—september medgivas, att arbetstiden inskränkes med högst 9 timmar i veckan, varvid arbetstiden å lördagar må begränsas till $3^1/_2$ timmar. Beträffande befattningshavare inom lägre lönegrader vid kommunikationsverken samt vid tullverkets lokalförvaltning har arbetstiden reglerats genom särskilda av Kungl. Maj:t utfärdade arbetstidskungörelser, vilka kompletterats genom av vederbörande verk utfärdade tillämpningsföreskrifter. För lärarpersonal gälla särskilda i vederbörande stadgor meddelade föreskrifter rörande tjänstgöringsskyldighetens omfattning.

I två likalydande motioner till 1940 års riksdag yrkades utökning av den stadgade arbetstiden för befattningshavare i statens tjänst. I anledning av dessa motioner uttalade riksdagen i skrivelse den 28 maj 1940, nr 293, bland annat, att riksdagen för sin del icke vore benägen att påkalla en generell utvidgning av arbetstiden för statens tjänstemän till 48 timmar per vecka. Enligt riksdagens mening torde emellertid möjligheter föreligga att inom ramen för den nu tillämpade 7-timmarsdagen uppnå ett effektivare utnyttjande av arbetstiden än för närvarande vanligen är fallet. I sådant hänseende syntes det riksdagen förtjäna övervägas, huruvida icke en mera enhetlig och rationell uppdelning av den dagliga arbetstiden skulle kunna åvägabringas genom införande i möjligaste mån av en för tjänstemännen gemensam, lämpligt förlagd måltidsrast, som icke borde understiga en timme. Genom att begränsa utnyttjandet av den ovan berörda s. k. sommartiden förslagsvis till högst två månader för år eller på annat sätt synes en icke obetydlig besparing i arbetskraft och utgifter stå att vinna. Måhända kunde även andra åtgärder i förevarande syfte komma i fråga.

Under åberopande av det sålunda anförda anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t ville skyndsamt överväga, huruvida och i vad mån ett effektivare utnyttjande av arbetstiden för befattningshavare i statens tjänst kunde äga rum, samt vidtaga de åtgärder, som därav kunde föranledas.

Genom kungörelse den 31 maj 1940, nr 397, förordnade Kungl. Maj:t, att arbetstiden vid statliga verk och myndigheter, för vilka arbetstiden vore be-

stämd till 7 timmar dagligen eller 42 timmar i veckan, skulle, oavsett vad instruktioner eller andra av Kungl. Maj:t meddelade allmänna föreskrifter innehölle i fråga om inskränkning under sommarmånaderna av arbetstiden, under sommaren 1940 få inskränkas med högst 3 timmar i veckan.

Om sålunda frågan om statstjänstemännens arbetstid på senaste tiden varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet, så torde likväl på förevarande område kvarstå åtskilliga missförhållanden. Riksdagens revisorer ha i sin år 1940 avgivna berättelse anfört exempel på dylika missförhållanden, vilka enligt vår åsikt måste betecknas som ytterst allvarliga. Under § 11 i sin berättelse omnämna revisorerna, att de vid besök i ett ämbetsverk kunnat konstatera, att endast ett fåtal befattningshavare infunnit sig till tjänstgöring vid tjänstgöringstidens början klockan 9.30. Ännu en timme efter detta klockslag hade alla befattningshavare ej infunnit sig. En yngre tjänsteman meddelade »att de, som varit längre i tjänst, brukade komma litet senare». Enligt § 38 i berättelsen har för revisorerna uppgivits, att en verkschef regelmässigt infinner sig på sitt ämbetsrum först omkring klockan 11.30 eller omkring två timmar efter det att befattningshavarna enligt normal ordning senast böra infinna sig. Efter lunchrasten, som regelmässigt torde omfatta minst en timme, brukar denne chef efter klockan 16 lika regelmässigt avstänga sig från förbindelsen med såväl övriga befattningshavare som allmänheten. Under § 42 i sin berättelse hava revisorerna omnämnt att en annan verkschef innehar anställning såsom speciallärare vid en teknisk läroanstalt, och att detta arbete under höstterminen 1939 föranlett, att han nära nog en hel dag i veckan måst vara frånvarande från arbetet i sitt ämbetsverk. Under vårterminen 1940 har hans tjänstgöring som lärare varit av samma omfattning men då fördelats på tre veckodagar.

Vad revisorerna anfört synes utgöra belysande exempel på det låt-gå-system, som i fråga om utnyttjandet av arbetstiden torde tillämpas på åtskilliga håll inom statsförvaltningen. Det förhållandet, att en tjänsteman obehörigen använder föreskriven arbetstid för egen del, måste enligt vår uppfattning anses som en allvarlig sak. Statens tjänstemän böra ju föregå med gott föredöme. Särskilt betänkligt blir ett sådant tillvägagångssätt då det praktiseras av en verkschef, vilken ju har att öva kontroll å att den underordnade personalen fullgör sina skyldigheter även i detta avseende. Men även då det gäller personal i mera underordnad ställning kan underlåtenhet att fullgöra arbete under hela den föreskrivna tjänstetiden innebära icke blott att vederbörande lyfter avlöning för en arbetstid, som i själva verket aldrig existerat, utan även att allmänheten blir lidande och att mera plikttrogna arbetskamrater, vilkas arbete är beroende av den försumliges, hindras.

Även i verk, där missförhållandena icke äro så uppenbara som i de av statsrevisorerna anförda fallen, torde slapphet i många fall råda i övervakningen av att personalen effektivt utnyttjar arbetstiden. Det lär sålunda på åtskilliga håll förekomma, att personalen får räkna den tid, som åtgår för intagandet av lunch, såsom tjänstetid, under förutsättning att vederbörande på tjänsterummet äter medförd matsäck. Att ett dylikt tillvägagångs-

sätt icke blott medför olägenheter, utan även innebär ett kringgående av föreskriften att måltidsrast icke må inräknas i arbetstiden synes oss uppenbart. I åtskilliga instruktioner finnas stadganden av innebörd, att tjänsteman efter vederbörligt medgivande må kunna få utföra arbete i hemmet. Enligt vad som uppgivits för oss hava vissa befattningshavare, utan att verksledningen ingripit, givit bestämmelserna om arbetstid en så generös tolkning att de såsom arbetstid räknat även gångtiden från bostaden till tjänstgöringsstället och omvänt.

Då det under nu rådande budgetläge måste anses vara av särskild vikt att alla besparingsmöjligheter tillvaratagas och ett effektivt utnyttjande av arbetstiden för de statsanställda torde kunna medföra högst avsevärda besparingar, synes det, som om detaljerade och bestämda regler ofördröjligen borde utfärdas. Ehuru en närmare utredning torde böra föregå utfärdandet av sådana regler, synes det som om vissa önskemål redan nu kunde böra av riksdagen uttalas. Det synes sålunda lämpligt, att varje verk till Kungl. Maj:t anmäler de tider, vid vilka arbetstiden regelmässigt börjar och slutar och mellan vilka lunchrast uttages. Det torde vidare vara ett önskemål, att Kungl. Maj:t för de olika verken föreskreve i möjligaste mån likartade arbetstider, detta icke minst med hänsyn till samarbetet mellan de olika verken och med hänsyn till allmänheten. Såsom redan 1940 års riksdag framhållit torde också en föreskrift om obligatorisk lunchrast, icke understigande en timme, vara ägnad att höja effektiviteten av arbetet. Såsom exempel på hur kontrollsystemet ordnats vid vissa verk, må nämnas, att vid postgirokontoret personalen försetts med kontrollbrickor, varigenom exakt kontroll uppnåtts. Slutligen torde det böra tagas under övervägande om icke formliga föreskrifter borde meddelas att försummelser ifråga om iakttagande av föreskriven tjänstetid skola beivras och att de skola medföra avdrag å den försumliges lön.

Under åberopande av det anförda få vi vördsamt anhålla,

att riksdagen måtte hemställa, att Kungl. Maj:t skyndsamt ville föranstalta om utredning angående åtgärder för kontroll över att stadgad arbetstid för befattningshavare i statens tjänst iakttages.

Stockholm den 21 januari 1941.

Carl Bengtsson.

Carl Eriksson. *John Björck.* *Arthur Heiding.*